

UN EMPENYORAMENT DE LLIBRES DEL CAPÍTOL DE LA CATEDRAL DE VIC I EL SEU RETORN (ANY 1393)*

Miquel TORRAS CORTINA

El dia 15 de juliol de 1393, els homes dels castells d'Artés, de Sallent i de Castellnou de Bages retornaren al Capítol de la catedral de Vic quaranta-tres còdexs que, en una data anterior no determinada, els havien estat lliurats com a penyora per a resoldre un conflicte encara indeterminat. El retorn de la penyora suposà la ferma d'una pau i treva entre les parts.¹

És conegut l'alt valor dels llibres en l'època medieval. Eren redactats a mà i, per tant, amb un destinatari específic. El suport era habitualment de pergami i a mesura que avançava el segle XIV es combinava amb el paper, fins a fer-se de paper ja exclusivament a finals del segle XV. Però, quant valia un llibre exactament? Doncs podia arribar a valdre 200 sous de mitjana, amb una gran variabilitat. Com a referència del preu, podem tenir en compte que un menestral, o una persona amb ofici, cobrava un sou al dia, i una persona molt qualificada, com per exemple un obrer de l'obra de la Seu de Manresa, dos sous al dia. Per tant, podia ser una quantitat similar al que cobraria una persona en tot un any. Com a objecte, el podríem comparar amb un cavall; de fet, en el llibre de dret notarial *Aurora*, de l'Orlandinus Rudolfinus, notari de Bolonya, s'aplica el mateix formulari de venda a ambdós objectes. Només les persones riques, o bé les persones que tinguessin un ofici que els obligués a tenir

* Aquest treball ha estat dut a terme amb l'ajut del projecte HAR 2013-41134-P concedit pel Ministerio de Economía y Competitividad, dins del Plan Estatal de Investigación Científica, Técnica y de Innovación 2013-2016. L'autor és professor titular de Paleografia a la Universitat Autònoma de Barcelona.

1. TORRAS CORTINA, M. *L'escriptura i el llibre a la Catalunya Central als segles XIII i XIV*. Tesi doctoral inèdita (UAB, 2004) dirigida pel Dr. J. Alturo i Perucho (en premsa), p. 297-299) i doc. 225. El present article és el comentari que faig a aquest document en l'esmentada obra.

llibres i per tant amb uns ingressos notables, com els juristes, fossin laics o eclesiàstics, tenien llibres, oimés quan hi eren obligats per llei per tal de poder exercir el seu ofici. Perquè un jurista pogués exercir, calia que posseís els cinc llibres bàsics del *Corpus Iuris Civilis* o, si això no era possible, els cinc llibres bàsics del *Corpus Iuris Canonici*. És difícil posar un preu hipotètic a aquests quarantatres còdexs, però si es valorés cada còdex en dos-cents sous de mitjana donaria una xifra global i aproximada de vuit mil sis-cents sous. Una suma molt respectable.

Si revisem els títols dels llibres, observarem que empenyoren: una *Bíblia* en quatre volums i un *Saltiri*; unes *Concordances*, probablement bíbliques, uns comentaris a les epístoles de sant Pau i unes postil·les de Nicolau de Lira sobre el *Saltiri*; un *Catholicon* de Iohannes Balbi, un *Rationale* de Guillem Duran i una *Summa Confessorum*, segurament de Ramon de Penyafort; el llibre gramatical *Papies* «multum solemnem» (possiblement amb il·lustracions), i un clàssic: la *Historia Antiquitatum* de Flavius Iosephus. Però el gruix del lot el formen vint-i-nou còdexs de contingut jurídic, és a dir, amb caràcter utilitari, als quals caldria ajuntar un altre còdex del qual no es dona el títol, però que en l'ordre de l'inventari es troba entre aquests darrers (tretze dels còdexs eren llibres del *Corpus Iuris Canonici*; nou, del *Corpus Iuris Civilis*), i les obres eren d'autors tan habituals com Guillem Duran, el papa Innocent i Enricus de Segusio. Alguns d'aquests llibres encara es conserven com, per exemple, el més important dels esmentats, que és la *Bíblia* en quatre volums, ja que es tracta de la que va escriure el mestre Ramon del Burg de Sant Sadurní, del Roine, a la Provença, per encàrrec del canonge de Vic Pere Saera l'any 1268, que després fou lliurada a la canònica.²

Què va passar perquè el Capítol hagués de desprendre's d'uns còdexs com aquests, o sigui, d'una part de la seva biblioteca? Aquest empenyorament resulta encara més rellevant pel fet que el va fer una institució eclesiàstica, atès que, de sempre, la cultura escrita ha estat cabdal per a l'Església, i aquesta s'ha materialitzat en els llibres, les biblioteques i els arxius.

El que segueix ho dic a tall d'hipòtesi, basant-me en els estudis de l'historiador A. Benet i Clarà. És possible que per a poder situar aquest empenyorament dins la història d'aquests tres castells i vi-

2. GROS I PUJOL, M. dels S. (dir.). *La biblioteca episcopal de Vic. Un patrimoni bibliogràfic d'onze segles*. Vic: Biblioteca Episcopal / Patronat d'Estudis Osonencs, 2015, p. 69-71.

les (Artés, Sallent i Castellnou de Bages) calgui remuntar-nos encara cent cinquanta anys més enrere, fins a mitjan segle XIII:

El bisbe de Vic havia rebut diverses propietats al regne de València com a compensació per la seva participació en la conquesta del regne; però uns béns tan llunyans eren difícils d'administrar. Per això demanà al rei Jaume I que li canviés les propietats valencianes per unes altres de més properes. Com que una de les possessions més importants de la mitra vigatana era el terme del castell d'Artés, aleshores el bisbe va escollir els castells de Sallent i de Castellnou per permutar-los per les propietats valencianes. La permuta es realitzà el 29 d'agost de 1246 i Jaume I cedí al bisbe de Vic, Bernat de Mur, els castells de Sallent i Castellnou en alou franc i lliure, a canvi de les propietats que tenia el bisbat a la vila i terme de Morvedre i unes cases i horts a la ciutat de València.³

Pel que fa als habitants dels castells, l'any 1377 Artés tenia 57 focs;⁴ el 1358 Castellnou de Bages tenia 26 focs,⁵ i Sallent, el 1381, 74 focs.⁶ Si multipliquem cada foc per 6 persones ens donaria una població conjunta aproximada de 1.000 persones.

Al llarg del segle XIII el bisbat es preocupà de reforçar la seva autoritat i per això eliminà progressivament tots els feudataris que tenien drets sobre aquests castells; així es procedí a l'adquisició de béns i de drets, i es renovaren les mateixes infeudacions a molts propietaris en poc temps per tal que cap d'ells se'n pogués considerar propietari.⁷

Aquest procés culminà amb un canvi de jurisdicció i d'organització interna dels habitants dels castells:

Un cop el bisbe hagué recuperat tots els drets que limitaven la seva autoritat, i havent fet el mateix al castell d'Artés, uní aquests dos castells i el de Castellnou de Bages i en formà una sola baronia. Aquesta agrupació castellera tenia una autoritat delegada del bisbe que rebia el nom de batlle general, el qual presidia els consells generals de la baronia i recaptava els tributs i rèdits que els bisbes tenien als tres castells. Cada castell posseïa també un batlle propi que resolía els problemes estrictament locals i presidia els consells de la vila i terme. Com a autoritat delegada del bisbe per als afers de l'administració de les possessions episcopals,

3. BENET I CLARÀ, A. «Sallent». A: *Història del Bages*, vol. II, p. 230.

4. BENET I CLARÀ, *op. cit.*, vol. I, p. 88.

5. *Ibidem*, p. 252.

6. BENET I CLARÀ, *op. cit.*, vol. II, p. 223.

7. *Ibidem*, p. 230-231.

existia un procurador general que controlava els batlles generals de cada baronia de la mitra. [...]

Els habitants dels tres castells de la baronia podien reunir-se tots plegats en consell general per prendre acords sobre assumptes d'interès general. Per convocar-lo calia permís del batlle general, que era qui l'havia de presidir. Les assemblees se celebraven a l'era del mas Pons de Cabrianes. Es coneixen diverses reunions celebrades durant el segle XIV.⁸

Fou, sens dubte, un procés de transformació que suposaria fortes tensions entre el bisbat i la baronia, viscut, doncs, de manera forçada i artificial. Degué ser en alguna d'aquestes assemblees celebrades a Cabrianes, i després de diverses negociacions, que es prengué la decisió de retornar al bisbe la penyora i posar fi al conflicte entre ambdues parts, raó per la qual els noranta-quatre homes que són esmentats eren «maxime iniuste persecutos». Caldria prosseguir la recerca als arxius de Vic i de Manresa per tal de conèixer exactament quan el Capítol lliurà el lot de llibres, per quina força major s'hi veié obligat i si cap jutge o el rei ho manà, però no deixa de ser sorprenent que un centenar de vilatans possessin en un destret una canònica tan poderosa com la de la Seu de Vic.

Ofereixo a continuació una edició del document, amb alguna llacuna inevitable, ja que es troba escrit en un esborrany notarial.

225

1393, juliol, 15

Els homes dels castells d'Artés, de Sallent i de Castellnou [de Bages], convenen amb Berenguer de Ferrera, sotsveguer de Manresa i el Bages, que en el termini de trenta dies lliuraran al Capítol de la seu de Vic i al seu bisbe quaranta-tres còdexs, els quals retenien en concepte de penyora per tal de fermar una pau i treva entre ambdues parts.

ACBG [Arxiu Comarcal del Bages]. Esborrany 1393. 1393, gener, 3 - 1393, desembre, 28. AHPM.m-52. ffsn.

Arnaldus de Condamina, canonicus et thesaurarius sedis Vicensis, ac reuerendi <episcopi> in Christo patris et domini, domini Iohannis, miseracione diuina Vicensis in spiritualibus et corporalibus uicarius generalis, una cum honorabili uiro Petro de

8. *Ibidem*.

Podiolo, decretorum doctore, canonico dicte sedis Vicensis, et etiam insolidum suum, ipso [...] ⁹ per quasdam eius literas pergameneas seu instrumentum publicum actum et datum titule Tirasonensis diocesis, in domo habitacionis dicti domini episcopi, anno a Natiuitate Domini millesimo CCC^o XC. secundo, die septima mensis februarii, in anno decima quinta pontificatus sanctissimi in Christo patris ac Domini nostri domini Clementis, diuina prouidencia pape, anno decimo quarto, et subsignatum per discretum Petrum de Ianariz, clericum diocesis Pampilonensis, publicam auctoritatem notario [...], ^{9bis} signo et sua propria manu subscripti, una cum apensione sigilli dicti domini episcopi, in quibus literis seu instrumento publico est inter alia michi atributa potestas manutenendi, conseruandi et deffendendi iura spiritualia et temporalia ad dictum dominum episcopum et suam ecclesiam Vicensem spectantia et pertinentia, et supra terras, uillas, possessiones, feuda, redditus, iura, iurisdictiones et omnia bona mobilia et immobilia ad dictum dominum episcopum et eius episcopatum quomodolibet pertinentia et spectantia recuperandi, iurandi¹⁰ et deffendendi, prout hec et plura alia in dictis litteris pergameneis siue instrumento publico per dictum notarium subscripto et subsignato et sigillo dicti domini episcopi inpendenti cartam predictam, et prout plurima alia latius sunt contenta; nos etiam Bernardus de Ferrara, termini castri d'Arters, et Thomas Vila, termini castri de Salliente, nominibus nostris propriis et tanquam procuratores syndici et actores¹¹ ad hec et alia constituti et ordinati una et insolidum a predictis hominibus et uniuersitates castrorum predictorum d'Arters et Sallientis et etiam de Castro Nouo, et specialiter de [...] ¹² uniuersitatem dictorum castrorum facientibus et representantibus, conuocatis in [...] ¹³ ubi alias uniuersitas dictorum castrorum conuocati et congregati consueuerunt, prout in instrumento publico de dicta procuracione sindicatu et actoria confacto et clauso per Iacobum de Riuo Auri, presbiterum, et per auctoritatem ecclesie et scribanie sunt castri de Sallientis, quo uenerabili Arnaldo de Condamina rectore ipsius

9. segueix un mot. Atès que el document és un esborrany notarial, la lectura ha estat difícil, especialment amb els *incipits* i *explicitis*; les llacunes s'indiquen amb claudàtors [...]; també cal recordar que, com en tota transcripció, es mantenen els errors gramaticals del notari, més comprensibles en un esborrany.

9bis. segueixen dos mots.

10. *iurandi* lectura dubtosa.

11. segueix cancel·lat *per*.

12. segueix el llistat de noranta-set homes dels tres castells esmentats.

13. segueix un espai en blanc.

et notario publico ipsarum ecclesiam et scribaniam auctoritate honorabilis uicarii domini Vicensis episcopi VI die iulii presentis prout et cetera;¹⁴ attendentes nos, dictus uicarius, syndici et procuratores, quod uenerabilis Berengarius de Ferrara,¹⁵ subuicarius Minorise et Bagiarum pro serenissimo domino rege, ad instantiam et requisitionem uenerabilis Raimundum Michaelis de Turdo, domicelli [...],¹⁶ Bernardum de Aquillario, Petrum de Pelo, Petrum Ulzina —filii Petri Ulzina—, Guillelmum de Rebla, Petrum de Palol —superioris—, Ferrarium ça Serra alias de Comadeleda, Arnaldum de Rosella, Franciscum de Vilatorrasa —filii dicti Ferrarii de Vilatorrada—, Guillelmum de Noguerio, de termino dicti castri de Castronouo, et hominis dicti domini episcopi et sue ecclesie Vicensis ratione conuocatorum in pronunciacione seu clamo per ipsum Raimundum Michelem de Turdo, quatenus ipsos et quemlibet ipsorum oblato pro pace et treuga factis coram dicto Vicensi subuicario; attendentes etiam quod ipsis homines citati et conuocati in dicto clamo sunt et propterea die proxime peracta comparuerunt coram dicto uenerabili subuicario et firmaruerunt in posse ipsius, ac tornauerunt pro pignoribus, inter alia, libros sequentis, uidelicet:

[1] quendam solemnem *Bibliam* in quattuor uoluminibus quorum primum uolumen incipit in primo folio: «Incipit regula sancti Ieronimi presbiteris ad Paulinum», et finit in ultimo folio: «explicit Ruth». [2] Secundum uero uolumen sic incipit in primo folio: «Incipit prologus in libris Regum», et finit in ultimo folio: «omnis superius [...]^{16 bis} dominus». [3] Tertium autem uolumen, in primo folio per hac uerba: «Incipit prologus parabolis Salamonis», et finit in ultimo: «confirmamus autem». Quartum uero uolumen in primo folio sic incipit: «Incipit primum prologus in Matheum», et finit in ultimo folio: «Explicitum interpretationis».

[5] Item, unum librum uocatum *Concordances*, cuius principium sich est: «Cuilibet uoluit inquirere concordancias», et finit in eodem folio: «opera tenebrarum». In ultimo uero folio sic incipit: «yas XXII [...]¹⁷, cuius finis uero est: «[...]¹⁸ potens est et fa[...]ter».

[6] Item, alium librum uocatum *Papies*, multum solemnem. Et incipit in primo folio: «Incipit prologus elementario», et finit in eodem folio: «interpretatio est». In ultimo uero folio sunt due columne

14. VI die iulii presentis prout et cetera interlineat.

15. segueix cancel·lat locumtenens.

16. segueix un mot.

16bis. segueix un mot.

17. espai corresponent a un mot.

18. idem.

quarum prima incipit: «seu a materia».

[7] Item, alium librum uocatum *Catholicon*. Et incipit in primo folio: «Iam omnia potestatem», et finit in eadem: «et ad sanas ut. Amen». In ultimo uero folio incipit: «perduxerat Elias», et in eadem finit: «uiuat. Amen».

[8] Item, alium librum uocatum *Psalterium* glosatum, pulcherrimum. Et incipit in primo folio: «In omnes personas», et finit in eodem: «inspiratio el», et finit in ultimo folio: «uel soliloquiorum de Christo».

[9] Item, alium librum uocatum *Expositionis epistole Pauli*, cuius principium est: «Principia rerum», et in prima pagina finit: «omnium hominum repo», et finit: «omnibus uobis. Amen».

[10] Item, alium librum uocatum *Rational*. Et incipit in primo folio: «Incipit tabula ab semana», et finit in eodem: «sacerdo LXXXIII». In ultimo uero folio incipit: «a ianuario», et finit in eodem: «omnium sanctorum. Amen».

[11] Item, alium librum uocatum *Iozephus*. Et incipit in primo folio: «Sibille generaliter», et finit in eodem: «erant [...]».¹⁹ Et in ultimo uero folio incipit: «circa nos», et finit: «prohibemur».

[12] Item, alium librum uocatum *Summa confessorum*. Et incipit primo folio: «notum quod [...]»²⁰ et Santi Iohannis», et finit in eodem: «titulus ueri». In ultimo uero folio incipit: «uar [...]»²¹ et finit in eodem: «Deo gratias».

[13] Item, alium librum uocatum *Nicholau de Lira Super expositiones Psalmorum*. Et incipit in primo folio: «per [...]ona²² magnus», et finit in eodem: «per ph[...]».²³ Et in ultimo uero folio incipit: «a[...]»²⁴ ut», et finit: «Dominus tecum».

[14] Item, alium librum uocatum *Decretals*. Et incipit in primo folio: «de constitutionibus», et finit in eodem: «mandata». In ultimo uero folio incipit: «nouiter», et finit: «ab comunis suis».

[15] Item, alium librum uocatum *Decretals*. Et incipit in secundo folio, in textu primi libri: «et omnes [...]»²⁵ et finit in penultimo: «s[...]»²⁶ in hodie siquis».

[16] Item, unum librum uocatum *Clementines*. Incipit textus in secundo folio: «fidei catholice», et finit in penultimo folio: «legitime ad».

19. *idem*.

20. *idem*.

21. espai corresponent a dos mots.

22. espai corresponent a tres o quatre lletres.

23. espai corresponent a tres lletres.

24. *idem*.

25. espai corresponent a dos mots.

26. full menjat pels cucs.

[17] Item, alium librum cum simili cohopena, uocatum *Decretals*. Incipit in secundo folio: «meum Dei», et finit in penultimo folio: «quibus facem».

[18] Item, alium librum cum simili cohopena uocatum *Decretals*. Incipit in secundo folio: «generans», et finit in penultimo: «que non».

[19] Item, alium librum, cum simili cohopena, uocatum *Ignocent*. Incipit in secundo folio: «siue consensu», et finit in penultimo: «non puniendam [?]».

[20] Item, alium librum cum simili cohopena uocatum *Speculum Iuris*. Incipit in secundo folio: «mittebat», et finit in penultimo:²⁷ «conunire casu».

[21] Item, alium cum simili cohopena uocatum *Sisè*. Incipit in secundo folio: «ex eis obseruans», et finit in penultimo: «logice ac».

[22] Item, alium cum simili cohopena uocatum *Speculum Iuris*. Incipit in secundo folio: «autem [...]», et finit in penultimo: «generalem [...]us».²⁸

[23] Item, alium librum, cum cohopena pallida, uocatum *Gotfre*. Incipit in secundo folio: «dispensasse», et finit in penultimo: «dictum sit».

[24] Item, alium cum simili cohopena uocatum *Codex*. Incipit in secundo folio: «nutu», et finit in penultimo: «iure [...]»²⁹ aliter super»³⁰ [?].

[25] Item, alium cum simili cohopena uocatum [...]»³¹ *Decret*. Incipit in secundo folio: «sanguinem», et finit in penultimo: «ligaturum».

[26] Item, alium cum simili cohopena uocatum *Digestum uetus*. Incipit in secundo folio: «las [ç] eboreas», et finit in penultimo: «compere».

[27] Item, alium, cum cohopena uirmilea, uocatum³² *Digestum nouum*. Incipit in secundo folio: «uoluntate [ç]», et finit in penultimo: «conditionis».

[28] Item, alium, cum simili cohopena, uocatum: *Clementines*. Incipit in secundo folio: «fuimus», et finit in penultimo: «instrumenta».

[29] Item, alium, cum cohopena uiridi, uocatum *Codi*. Incipit in secundo folio: «uocabulis», et finit in penultimo: «transmitunt [ç]».

[30] Item, alium, cum simili cohopena, uocatum *Instituta*. Incipit in secundo folio: «ore [ç]», et finit in antepenultimo: «dampnatio».

27. segueix cancel·lat *non puniendam*.

28. espai corresponent a tres lletres.

29. espai corresponent a un mot.

30. *iure [...] aliter super* interlineat damunt *inter (?) legaturum* cancel·lat.

31. segueix cancel·lats dos mots.

32. segueix cancel·lat *dis*.

[31] Item, alium, cum cohopena nigra, uocatum: *Enforçada*. Incipit in secundo folio: «iusi», et finit in penultimo:³³ «confusus sit».

[32] Item, alium, cum cohopena alba, uocatum³⁴ *Summa d'Ostiench*. Incipit in secundo folio: «eius successoribus», et finit in penultimo: «omnibus [...]».[?]

[33] Item, alium, cum cohopena alba, uocatum *Sisè*. Incipit in secundo folio: «hoc cum», et finit in penultimo: «conuit» [?].

[34] Item, alium, cum simili cohopena, uocatum *Clementinas*. Incipit in secundo folio:³⁵ «uetero [ç]», et finit in penultimo: «si».

[35] Item, alium, cum simili cohopena, uocatum *Instituta*. Incipit in secundo folio: «marius», et finit in penultimo: «[...]nar».³⁶

[36] Item, alium, cum simili cohopena, uocatum *Sisè*. Incipit in secundo folio: «filium»,³⁷ in quo est littera [...].³⁸ Que finit in penultimo folio: «quod pi[...]».³⁹

[37] Item, alium, cum simili cohopena, uocatum [sic]. Incipit in secundo: «[...]»,⁴⁰ et finit in penultimo: «idem».

[38] item, alium, cum simili cohopena, uocatum *Digestum uetus*. Incipit in secundo folio: «facta non», et finit in penultimo: «suam duxisset».

[39] Item, alium, cum simili cohopena, uocatum *Decret*. Incipit in secundo folio: «et in nos solos», et finit in penultimo: «non sum».

[40] Item, alium cum postibus, uocatum: *Decretals*. Incipit in secundo folio: «[...]»,⁴¹ et finit in penultimo: «laboribus et no».

[41] Item, alium cum cohopena. [sic] Item, alium cum cohopena nigra uocatum *Digestum uetus*. Incipit in secundo folio: «nam siquis», et finit in penultimo: «occupandum».

[42] Item, alium, cum postibus, uocatum *Repertorium Guillelmi Durandi*. Incipit in secundo folio: «cer [?] uult», et finit in penultimo: «quisquis».

[43] Item, alium cum postibus uocatum [...] *super Decretalibus*. Incipit in secundo folio: «ut .I. de renun» [?], et finit in penultimo: «supl[...]».⁴²

33. segueix interlineat *confusus sit* damunt *omnibus h* interlineat.

34. segueix cancel·lat *sis*.

35. segueix cancel·lat *uero*.

36. espai corresponent a tres lletres.

37. segueix cancel·lat un mot.

38. segueix un mot.

39. espai corresponent a dues lletres.

40. espai corresponent a un mot.

41. idem.

42. espai corresponent a tres lletres.

Attendentes etiam quod dicti libri seu librorum uolumina sunt uestri, uenerabilium Felici de Artiguiis, Guillelmi ça Parra, Francisci de Conomina, canonici sedis Vicensis et capitulum uestrum, et quod ipsos ad maximos intereses uestros tradidistis prefatis citatis hominibus, ob reuerenciam, comodum honorem dicti domini episcopi et eius ecclesie Vicensis pro eo quia ipsis hominibus citati non habebant bona que tornare ualere in dicta firma pro pignoribus, et interest dicti domini episcopi et ecclesie Vicensis⁴³ deffendere hominis maxime persecutos iniuste, prout dictis hominibus citati sunt iniuste persecuti, considerantes iuste esse comptum rationi ut per uos et dictum capitulum prefati recuperentur libri, quoque fuit actum comprehensum et in pactum deductum cum inter nos et uos et dictum honorabilem capitulum iuradictionis predicti per nos factum, et de dictis librorum uoluminibus, prefatis hominibus et ante et post; idcirco, predictis attentis et consideratis ex certis seruiciis nos dictus uicarius et uos dicti [...] ⁴⁴ nominibus predictis, promittimus *et cetera* uobis, dictis Vicensibus canonicis presentibus et uestri capitulo Vicensi bona fide *et cetera*, quod nos, infra spatium XXX dierum postquam a uobis seu alio uestri et dicti capituli nomine facimus [...] ⁴⁵ personaliter uel ad domicilia, uerbo nuncio uel scriptis, trademus et restituimus ac deliberabimus uobis dicto capitulo dictos libros omnes et singulos sine dampnorum et deterioracione aliquali sine aliqua dilacioni *et cetera*.

Testes [...] ⁴⁶ Berengarius Feliu (?), bacallarius in decretis, decanus Bagiarum, Arnaldus Moratonis, scriptor ciuis Minorise, et Raimundus Serradell, ciuis Vicensis.

Summary

On the 15 July 1393 the men of the castles of Artés, Sallent and Castellnou de Bages returned to the cathedral chapter of Vic forty-three codices which, at an earlier unknown date, had been given to them as a pledge for solving a still unspecified conflict. The return of the pledge represented a *pau i treva* treaty between the parties.

43. segueix interlineat suos.

44. segueix un mot.

45. segueix un mot.

46. segueix un paràgraf amb clàusules notarialis etceterades.